**LAUSUNTO**

Helsinki 5.10.2022

**Sosiaali- ja terveysvaliokunta**

**Viite**: HE 136/2022 vp

**Asia:** Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaalisesta luototuksesta annetun lain muuttamisesta

*SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö. SOSTE on sosiaali- ja terveyspoliittinen vaikuttaja ja asiantuntijajärjestö, joka rakentaa sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä yhteistyössä jäsenyhteisöjensä kanssa. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n varsinaisina jäseninä on yli 240 valtakunnallista sosiaali- ja terveysalan järjestöä ja yhteistyöjäseninä lähes 80 muuta sosiaali- ja terveysalan toimijaa.*

Lisätietoja:
erityisasiantuntija Anne Perälahti, anne.peralahti@soste.fi, p. 050 411 1734
erityisasiantuntija Anna Järvinen, anna.jarvinen@soste.fi, p. 050 586 5677

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

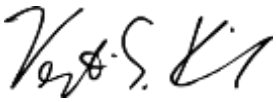

Vertti Kiukas
pääsihteeri

**LAUSUNNON KESKEINEN SISÄLTÖ**

- SOSTE näkee sosiaalisen luototuksen valtakunnallistamisen olevan myönteistä.
- Jatkossa sosiaalisen luototuksen kehittämistä tulee jatkaa ja pohtia perusteellisemmin sen tavoitteita ja toimivinta toteutustapaa.
- Uudistuksen alusta asti on syytä seurata ja arvioida säännöllisesti, miten sosiaalisen luototuksen valtakunnallistaminen etenee ja toimii. Muutoksia tulee tehdä herkästi, jos tarvetta niille tulee esiin.

SOSTE näkee, että sosiaalisen luototuksen valtakunnallistaminen on myönteistä. Tähän mennessä sitä on tarjonnut vain osa kunnista, ja ihmiset ovat olleet eriarvoisessa asemassa asuinpaikastaan riippuen.

Esityksessä säädetään sosiaalinen luototus hyvinvointialueiden lakisääteiseksi tehtäväksi. Hyvinvointialueilla olisi palvelua järjestäessään vapaus ottaa alueellinen tarve huomioon. Tämä tarkoittaa, että jatkossakaan ihmiset eivät ole tasa-arvoisessa asemassa riippuen siitä, missä he asuvat. Esimerkiksi Helsingissä on myönnetty nyt 15 000 euron lainoja, joillain muilla alueella enimmäislainasummat tulisivat todennäköisesti olemaan paljon pienempiä. Jotta yhdenvertaisuus toteutuu jatkossa, sosiaalisen luototuksen ehdot ja myöntämiskriteerit olisi perusteltua yhdenmukaistaa.

Esityksessä on tyydytty kopioimaan nykyinen sosiaalisen luototuksen malli levitettäväksi. Kun lakia lähdettiin uudistamaan, oli puheissa kunnianhimoisempi tavoite. SOSTE näkee, että nykyisen mallin kopioimisen sijaan olisi pitänyt perusteellisemmin pohtia ja selvittää, mitä sosiaalisen luototuksella halutaan saada aikaan ja mihin tarpeeseen se sopii. Sosiaalinen luotto on jäänyt velkajärjestelylainaksi, vaikka sillä alun perin oli luottotarkoituskin. Jatkossa tulisi varmistaa, että sosiaalista luototusta hyödynnettäisiin vahvemmin myös investointiluonteisesti. Myös esimerkiksi Kelan mahdollisuuksia sosiaalisen luototuksen myöntämiseen valtakunnallisena toimijana olisi kannattanut kartoittaa tarkemmin.

Sosiaalinen luototus on suunniteltu sosiaalihuollon välineeksi. Esityksen mukaan sosiaalinen luotto käynnistää aina sosiaalihuollon asiakkuuden. Sen olisi kuitenkin oltava myös todellinen vaihtoehto kansalaisille, joilla ei välttämättä olisi tarvetta muulle sosiaalityön tai sosiaalihuollon palvelulle.

Esityksessä sosiaaliseen luototukseen varattu budjetti on liian pieni laadukkaan palvelun aloittamiseksi ja kehittämiseksi valtakunnallisesti. Sosiaalinen luototus edellyttää toimiakseen merkittävää ICT-järjestelmäkokonaisuuta. Sellaisen luominen vie aikaa ja resursseja. Tehtävän onnistunut hoitaminen vaatii myös henkilöstön kouluttamista. Sosiaalisen luototuksen käsittelyssä tarvitaan sosiaalialan ammattiosaamisen lisäksi talous- ja velka, luotto- ja rahoitusosaamista. SOSTEn jäsenjärjestöllä Takuusäätiöllä on pitkä kokemus pienluototustoiminnasta ja SOSTE suosittaa kuuntelemaan heidän neuvoaan ja varaamaan riittävästi resursseja siihen, että saadaan rakennettua toimiva asiointijärjestelmä, maksuliikennejärjestelmä ja perintäjärjestelmä. Tarkoituksenmukaista olisi selvittää, kannattaisiko kaikille hyvinvointialueille hankkia sama, yhteinen järjestelmä. Yhteinen järjestelmä mahdollistaisi yhtenäiset toimintatavat ja kattavan raportoinnin seurantaa ja arviointia varten. Se säästäisi resursseja ja helpottaisi tiedon liikkumisessa, jos ihminen muuttaa alueelta toisella.

Tieto sosiaalisesta luotosta ei tulisi näkymään positiivisessa luottorekisterissä, koska se sisältäisi tiedon sosiaalihuollon asiakkuudesta, mikä on luokiteltavissa arkaluonteiseksi tiedoksi. Ylivelkaantumisen ehkäisemisen näkökulmasta tämä on kuitenkin puute. Mahdollisesti summaltaan suuren sosiaalisen luoton puuttuminen positiivisesta luottotietorekisteristä voi johtaa luotonantajan virhearviointeihin ja siten asiakkaan uudelleen velkaantumiseen. Uusi velkaantuminen on aina riski velkojen järjestelylle ja haaste arjen raha-asioiden hallinnalle. Myös sosiaalisessa luotossa olisi perusteltua edellyttää maksuhäiriömerkintää luoton maksamisen ajaksi.

Uudistuksen alusta asti on syytä seurata ja arvioida säännöllisesti, miten sosiaalisen luototuksen valtakunnallistaminen etenee ja toimii. Muutoksia tulee tehdä herkästi, jos tarvetta niille esiintyy.